

Nederlandsch Boscbouw-Tijdschrift

Oprichter Dr. J. R. Beversluis
Orgaan van de

Nederlandsche Boscbouwvereening

14e Jaargang

No. 2

Februari 1941

Oorspronkelijke Bijdragen

DE RENTABILITEIT VAN HET NEDERLANDSCHE PIJNBOSCH EN DE BEHOEFTE AAN ONDERZOEK OP DIT EN ANDER GEBIED

door

Dr. J. R. BEVERSLUIS.

Het is verheugend te kunnen constateeren dat plotseling in den Nederlandschen boscbouw belangstelling voor cijfers en voor rekenen tot uiting komt. (Houtzagers in het Tijdschr. der Ned. Heidemaatsch. van Dec. '40, Kuhn en Schenkenberg van Mierop in het Ned. Boscbouwtijdschr. van Dec. '40.)

Wel wordt deze verheuging getemperd door het besef dat het grondslagmateriaal voor deze cijferlust gering in hoeveelheid en onzeker van aard blijkt, maar de vreugde over het feit van de belangstelling blijft bestaan.

Als bonisseurs voor de tent trachten eerstgenoemde beide schrijvers met krachtige middelen de belangstelling van het publiek voor hun hoofdnummer te wekken.

Houtzagers slaat daarbij duchtig op de turksche trom. Hij veracht halve geluiden: een niet- of slecht beheerd bosch herbergt bijna tweemaal zooveel met rente op rente-opgelopen kosten in zich, dan een goed beheerd bosch. Bom!

Kuhn gebruikt de zoetklinkende viool, maar zingt hiermede toch op de E-snaar, in de derde positie, in niet te miskennen klaarte uit: het pijnbedrijf (groveden = pijn) is verliesgevend in Nederland!

Hoe gelukkig en veelbelovend is het, dat nu eindelijk uit de kring van de directe praktijk dergelijke vraagstukken en berekeningen eens aan de orde gesteld worden. De Nederlandsche boscbouwpraktijkmensen als geheel deden wat betreft hun houding tegenover de economie en de becijfering in het boscbedrijf, langen tijd sterk denken aan het bekende beeldje met de drie aapjes: „niets zien, niets hooren, niets zeggen." De heer Van Mierop, zelf uit het kamp,

zegt het in verzachte vorm (blz. 512) : „Vele vraagstukken hebben de volle belangstelling van ons boschbouwers ; tot dusverre in zeer geringe mate de boschbouw en bedrijfsregeling, die tenslotte een onmisbaar onderdeel vormt van den wetenschappelijken boschbouw.”

Het woordje „tenslotte” verraadt hier echter toch ook nog iets dat bewust stellig niet in de gedachten lag. „Tenslotte”, aldus gebruikt, maakt eigenlijk — hoe zeer onbedoeld — het gezegde toch weer min of meer tot een aalmoes. Zoo zeggen sommigen ook, na alle ondeugden van een inboorlingenras opgenoemd te hebben : „maar eigenlijk weten wij nog niet genoeg van deze inboorlingen, die tenslotte ook menschen zijn.”

De heer Van Mierop bedoelde het echter niet zoo. En terecht. Wie bosschen heeft, en er bedrijf in wil uitoefenen, moet rekenen, en naar dat rekenen zijn beheer en bedrijf richten. In dit verband zij opgemerkt, dat ik nog altijd bereid ben een van de stellingen, behoorende bij mijn proefschrift, te verdedigen, en welke luidde : „Voor het productiebosch behooren de houtteeltkundige methoden zich aan te passen aan de eischen die de leer der netto-opbrengst („Bodenreinertragslehre”) stelt, niet omgekeerd”. Zelfs voor hen, die hun bosschen niet houden als bron van inkomsten, is het toch minstens nog de moeite waard om te weten hoeveel hun liefhebberij hun kost. Zelfs voor hen kan het belangrijk zijn om te kunnen beoordeelen of zij met hun bosschen niet praktisch hetzelfde kunnen bereiken, zonder dat het hun geld kost, wellicht zelfs met nog eenig overschot. Op de overweging dat nog verder gegaan kan worden, en zulke boscheigenaren hetzelfde genoeg en eenig voordeel aan hun bosschen kunnen beleven, en deze daarenboven behalve in aesthetisch opzicht ook economisch nuttig voor de gemeenschap gemaakt kunnen worden, wordt straks nog even teruggekomen.

Nu liggen dan enkele berekeningen voor ons, gelukkig symptoom op zichzelf, maar zij geven aanleiding tot eenige vragen en opmerkingen, die hieronder mogen volgen.

Allereerst valt het op dat in de becijferingen van de auteurs van de berekeningen de grootte van enkele ten grondslag liggende cijfers nogal verschilt. Zoo stelt Kuhn de waarde van den grond op f 200.— per ha, terwijl Houtzagers hiervoor f 100.— neemt. Komt Kuhn zoo tot een bedrag van geaccumuleerde rente na 50 jaren groot f 676.—, bij Houtzagers wordt dit slechts f 338. Kuhn neemt als cultuurkosten (bij pijn) f 125.— per ha, na 50 jaren aangegroeid tot f 547.—. Houtzagers stelt hiervoor f 200.—, na 50 jaren aangegroeid tot f 877.—. Hier werken nu toevallig de twee verschillen in tegengestelde richting. Blijkbaar hadden deze verschillen even toevallig in dezelfde richting gekozen kunnen worden. In dat geval waren de

kosten-accumulaties van grondwaarde en cultuurkosten bij de één geworden f 1553.—, bij de ander f 885.—, een verschil dus van bijna f 700.—! Een dergelijke verschromogelijkheid bij de becijfering van hetzelfde schematische normgeval door twee personen uit de volle praktijk, maakt wel eenigszins kopschuw.

Over de grondwaarde is het een en ander te zeggen, dat het hier geconstateerde verschil minder belangrijk maakt (dat volgt hieronder), doch het te groote verschil in de aangenomen gemiddelde cultuurkosten zullen de heeren toch even moeten verklaren.

De heer Houtzagers volstaat overigers met de kostenberekening, en stelt zonder restrictie vast dat er in geval A (laagdunning) geen vooropbrengsten uit dunningen zijn. Tegenover zijn berekening van een bosch dat deskundig, en onder toepassing van hoogdunning, beheerd wordt, ware het toch wel de moeite waard geweest ook een becijfering te geven van hoeveelheid en geldswaarde van de opbrengst in deze beide gevallen. Het is toch mogelijk, misschien mag gezegd worden waarschijnlijk, dat in geval A de massa van de eindopstand grooter is dan in geval B. En bovendien is het moeilijk denkbaar, zelfs bij zeer zwak ingrijpen, dat er heelemaal geen vooropbrengsten zouden zijn. Hoe leerzaam, en zelfs indrukwekkend, zijn vergelijkende kostenberekening ook is, zij kan slechts op haar werkelijke betekenis geschat worden, wanneer daarnaast omtrent beide bovengenoemde punten gegevens (laten het maar schattingen zijn) verstrekt worden.

Beide meergenoemde auteurs voeren hun berekening uit onder toepassing van een rentevoet van 3%. De derde schrijver (van Mierop) echter zegt gelukkig op bl. 510: „De boschbezitter moet met een rentabiliteit van zoo ongeveer 2% genoegen nemen.....”, en geeft daarbij als persoonlijke overtuiging te kennen, dat hiermede genoegen kan worden genomen in verband met de „zeer groote mate van zekerheid” die het boschbedrijf biedt, een zekerheid die „zoo groot is te achten, dat er met moeite andere bedrijven zijn aan te wijzen, die zich in dit opzicht met het boschbedrijf kunnen meten.”

Het is hier niet de plaats om meer of minder uitvoerige beschouwingen te leveren teneinde te bewijzen dat een zoo laag *lijkende* rente van 2% voor boschbedrijf alleszins een zeer te waardeeren rentabiliteit is, gezien de buitengewoon groote mate van zekerheid, zoowel wat opbrengsten als wat kapitaal betreft, en de praktisch onbegrensde tijdsduur van belegging, welke het boschbedrijf eigen zijn. Men kan wellicht nog strijden over 2 of 2½%. Persoonlijk houd ik het op 2%. Temeer, omdat de rentabiliteits-berekening voor het con-

crete geval uit den aard der zaak een niet exacte zaak is ; men zou ook kunnen zeggen speculatief, maar dit woord dan zeer uitdrukkelijk in dezen eenen zin, dat men gerechtvaardigde verwachtingen mag koesteren van grootere voordeelen. Geven speculatieve berekeningen in het algemeen aanleiding tot het eischen van hoogere rente, het hier aanwezige speculatieve element uitsluitend in gunstigen zin, is een reden te meer om voor het boschbedrijf met een laag *schijnende* rentevoet genoeg te nemen. Voor deze speculatieve verwachtingen wordt o.a. gedacht aan : stijging van de grondwaarde door uitbreiding van de bewoning, of anderszins ; stijging van de houtprijzen ; stijging van de opbrengsten aan houtmassa en kwaliteit (door verbeteringen van bedrijfsmethoden en/of door andere of nieuwe houtsoorten), welke factoren alle kapitaal-aangroeiing beteekenen, ten deele gerealiseerd rakende in toenemende jaarlijksche opbrengsten.

Ik acht het dus van principieel belang dat berekeningen aangaande het boschbedrijf uitgevoerd worden met een rentevoet van 2%. Zoo men wil, kan men ter vergelijking ook nog nagaan wat het resultaat is bij toepassing van 2½%. Doch 3% zou ik nimmer toegepast willen zien.

Alvorens ik als konsekwent sluitstuk van deze beschouwingen de door de auteurs gegeven berekeningen herhaal onder toepassing van de rentevoeten van 2 en 2½%, moet nog één principieel punt ter sprake gebracht worden. Dit betreft de in rekening te brengen grondwaarde. Ik wees er reeds op hoe de beide schrijvers hiervoor onderscheidenlijk f 200.— en f 100.— per ha aannamen. Ook hierop wil ik in deze beschouwing niet diep ingaan. Ik wil volstaan met de vaststelling dat voor typische boschgrond als geheel genomen in een rentabiliteitsberekening met zulk een aangenomen grondwaarde, zelfs wanneer die meer of minder op in de praktijk werkelijk gegeven en gevraagde prijzen berust, niet gewerkt mag worden. Voor een rentabiliteitsberekening is er slechts één grondwaarde, en deze is *het resultaat* van de berekening. Anders gezegd : het doel van de rentabiliteitsberekening in den boschbouw kan slechts zijn uit te maken welke *waarde in het bedrijf* door de uitoefening van boschbedrijf aan den grond verleend wordt*) waarbij de grens naar boven uiteraard bepaald wordt door ter plaatse eventueel werkelijk geldende prijzen. Mocht de berekening voor een bepaalde streek een daarboven uitgaande grondwaarde leveren, dan is dat meerdere gekapitaliseerde ondernemerspremie.

Thans volgen dan de berekeningen krachtens bovenstaand uiteengezette grondslagen, beperkt tot die voor den pijn, en het schema volgende dat K u h n geeft op bl. 506 en 507.

*) Nader is op deze kwestie ingegaan in mijn artikel : „De „Bodenreinertragslehre“ en het boschbedrijf“, in het Landbouwkundig Tijdschrift van Juni 1927.

Pijn. Ite Boniteit (Schwappach 1929)

Rentevoet 2%

Rentevoet 2½%

OPBRENGSTEN.

a. Dunningen

vóór 25 j.	f 15 × 1,74 = f	26,10	f 15 × 2,00 = f	30,00
25—30 j.	f 40 × 1,55 = f	62,00	f 40 × 1,72 = f	68,80
30—35 j.	f 65 × 1,43 = f	92,95	f 65 × 1,56 = f	101,40
35—40 j.	f 80 × 1,27 = f	101,60	f 80 × 1,34 = f	107,20
40—45 j.	f 90 × 1,17 = f	105,30	f 90 × 1,22 = f	109,80
45—50 j.	f 95 × 1,04 = f	98,80	f 95 × 1,05 = f	99,75

	Samen	f 486,75	Samen	f 516,95
b. Eindopbrengst		f 1596,00		f 1596,00
	Totaal	f 2082,75	Totaal	f 2112,95

Af 20 % wegens afwijking van de werkelijke opbrengsten van die volgens opbrengsttabel.

Blijft f 1666,20

Blijft f 1690,36

KOSTEN (de cultuurkosten, in afwijking van Kuhn, veiligheids-halve op f 200.— aangenomen).

a. Cultuurkosten

$$f 200 \times 2,69 = f 538 \quad f 200 \times 3,44 = f 688$$

b. Vaste jaarlijksche lasten

$$f 9 \times 84,58 = f 761,22 \quad f 9 \times 97,48 = f 877,32$$

$$\text{Samen } f 1299 \quad \text{Samen } f 1565$$

c. Gebruik van den grond, waarde van den grond per ha voorstellend door x.

$$x \times 1,69$$

$$x \times 2,44$$

Nu moet dus gesteld worden:

$$1299 + x \times 1,69 = 1666$$

$$1565 + x \times 2,44 = 1690$$

of:

$$x \times 1,69 = 367$$

$$x \times 2,44 = 125$$

$$x = f 217$$

$$x = f 51.—$$

Principieele aanvaarding van een rentevoet voor het boschbedrijf van 2 % leidt dus voor Ite boniteit pijngrond (Schwappach 1929) tot een grondwaarde van f 217.— per ha; wil men met 2½ % rekenen, dan bedraagt de grondwaarde f 51.— per ha.

(Volledigheidshalve moge nog even opgemerkt worden, dat deze grondwaarde-cijfers bij het in rekening brengen van cultuurkosten van f 125.— per ha, zooals Kuhn doet, de volgende worden:

bij 2 % : f 337.— per ha; bij 2½ % : f 157.— per ha. Bij een rentevoet van 2 % is er in dit geval dus bovendien nog sprake van een aanmerkelijk bedrag aan ondernemerspremie.)

Vervolgens is het gewenscht de berekening ook nog even te geven voor pijn IIIe boniteit (Schwappach 1929).

Pijn IIIe Boniteit (Schwappach 1929).

	Rentevoet 2%	Rentevoet 2½%
OPBRENGSTEN.		
<i>a. Dunningen</i>		
vóór 25 j.	nihil	
25—30 j. (5 m³)	f 25 × 1,55 = f 38,75	f 25 × 1,72 = f 43,00
30—35 j. (10 m³)	f 50 × 1,43 = f 71,50	f 50 × 1,56 = f 78,00
35—40 j. (13 m³)	f 65 × 1,27 = f 82,55	f 65 × 1,34 = f 87,10
40—45 j. (15 m³)	f 75 × 1,17 = f 87,75	f 75 × 1,22 = f 91,50
45—50 j. (16 m³)	f 80 × 1,04 = f 83,20	f 80 × 1,05 = f 84,00
	Samen f 363,75	Samen f 383,60
<i>b. Eindopbrengst (175 m³)</i>	f 1225,00	f 1225,00
	Totaal f 1588,75	Totaal f 1608,60

Af 20 % wegens afwijking van de werkelijke opbrengsten van die volgens opbrengsttabel.

Blijft f 1271.—

Blijft f 1287.—

KOSTEN als voor IIe boniteit.

Als vergelijkingen krijgen wij dus:

$$1299 + x \times 1,69 = f 1271.$$

$$1565 + x \times 2,44 = f 1287.—$$

Hieruit blijkt dat onder bovenstaande aannamen met pijnbosch op IIIe boniteit grond zelfs geen 2 % rendeering te verkrijgen is.

(Voeren wij ook hier volledigheidshalve de berekening nog uit met een cultuurkostenbedrag van f 125.— per ha, dan worden de grondwaarden:

bij 2 % : f 103.— per ha; bij 2½ % : f 8.— per ha. Onder te grondelegging van deze cijfers is dus op IIIe boniteit pijngrond een rendeering van 2 % te behalen, bij een grondwaarde van f 103.— per ha.)

Deze becijferingen geven mij nog aanleiding er met voldoening op te wijzen dat de berekeningen die ik gaf in een kortgeleden verschenen artikel, *) blijkens de hier behandelde cijfers van direct in de praktijk staande deskundigen niet geflatteerd zijn. Ik nam daarin, als gemiddelde denkend aan IIIe boniteit, als eindopbrengst voor pijn in 50-jarige omloop 125—150 m³ per ha, in welke hoeveelheid derhalve de 20 % aftrek die Kuhn gewenscht acht toe te passen op de gegevens van de opbrengsttabellen, ruimschoots in

*) „Deskundig beheer van verdeeld particulier boschbezit door middel van combinatie.” Landbouwkundig tijdschrift van November 1940.

rekening gebracht is. Als cultuurkosten nam ik daarin veiligheidshalve f 200.— per ha. De waarde van het hout van de eindopbrengst nam ik aan als bedragende f 6.— tot f 8.— (dus gemiddeld f 7.—) per m³ op stam. Dunningen opbrengsten geremd door mij welbewust verwaarloosd. En aan beheerskosten in enger zin werden door mij in rekening gebracht (bij aanstelling van een houtvester over 3000 ha gecombineerd boschbezit) per 100 ha, per jaar:

Aandeel halve salaris houtvester plus salaris over	
aan deze 100 ha speciaal bestede dagen . . .	f 200.—
Kantoordagen van den houtvester	f 20.—
Automobiel houtvester	f 7.—
Reiskosten houtvester	f 20.—
Administratie hulp en kantoorkosten (hulpkracht	
f 1200.—, kantoerbehoefden f 300.—)	f 50.—

Totaal f 297.—

of rond f 3.— per jaar en per ha, juist het bedrag dat ook K u h n voor deze kosten in rekening brengt op blz. 502.

Ik grijp dus deze gelegenheid aan om hier ter plaatse met klem de in mijn bovengenoemd artikel vervatte opwekking tot instelling van deskundig beheer over verpaegeerd particulier boschbezit door middel van combinatie te propageeren. Uit mijn artikel blijkt de praktische uitvoerbaarheid krachtens de gegeven cijfers. Bovendien geeft het in absolute cijfers een beeld van het voordeelige eindresultaat, en wijst het op de vele verdere voordeelen. Geflatteerd zijn de cijfers niet, ook blijkens bovenstaande berekeningen; men kan dus veilig op meer rekenen. Mijn voornemen om ook nog de berekening van de rentabiliteit, annex de grondwaarde, te publiceren, is overbodig geworden na vorenstaande uiteenzetting. Gerecapituleerd moge in dit verband bleek door combinatie van verdeeld particulier boschbezit mogelijk gemaakt deskundig beheer, op pijngrond IIIe boniteit S c h w a p p a c h een rentabiliteit van 2 % ruimschoots bereikt wordt, bij een grondwaarde van f 103.— per ha, mits de cultuurkosten niet hooger zijn dan f 125.— per ha. Op pijngrond IIe boniteit is het resultaat van zulk beheer bij aanvaarding van 2 % rentabiliteit, indien men de grondwaarde op f 150.— per ha stellen, bovendien nog een gekapitaliseerde ondernemerspremie van f 187.— per ha. Dit wil zeggen, dat naast het bedrag van de grondwaarde, dat tegen 2 % met rente op rente rendeert, het gevoerde boschbedrijf als premie ook nog een extra bedrag van f 187.— per ha op dezelfde wijze laat renderen. Dit beteekent dat men over dit bedrag in den tijd van 50 jaren, die verloopt tusschen aanleg en velling, aan rente op rente tegen 2 %, als extra-ontvangst toucheert f 316.—, en zulks per ha!

Verlangt men een rente van $2\frac{1}{2}\%$, dan verkrijgt men bij een grondwaarde van f 150.— per ha toch ook nog een gekapitaliseerde ondernemerspremie van f 7.— per ha. Dit schijnbaar onbeteekenende bedrag moet men niet onderschatten. In den tijd van 50 jaren tusschen aanleg en velling is dit aangegroeid tot f 24.08, zoodat men over het als premie verworven kapitaalsbedrag van f 7.— aan rente op rente f 14.08 verdiend heeft. En men vergete niet, dat dit per hectare het geval is!

Ten besluite kom ik nog even terug op de in den aanhef geuite klacht over de schaarschte en de onzekerheid van het grondslag-materiaal voor dergelijke becijferingen in Nederland. Zelfs omtrent de allereerste grondslag: de opbrengsten per ha, bestaat niet het geringste authentieke, systematisch verzamelde materiaal. Voor de boniteering beschikken wij over geen enkel Nederlandsche gegeven. Omtrent de sortimentsgewijze onderscheiden samenstelling van eindopbrengsten is niets bekend. Voor cijfers, zooals ik van *Houtzagers* in dit artikel vraag, zullen niet anders dan grove, persoonlijke schattingen te geven zijn, terwijl deze toch, zooals ik hierboven opmerkte, het onmisbare sluitstuk van diens overigens zoo sprekende betoog moeten zijn. Al vele jaren zijn in aanzienlijke mate mijnhoutbosschen in hun geheel verkocht. De massa daarvan wordt op een aantal verschillende, en als regel op verschillende punten aanvechtbare, wijze bepaald. Nog nimmer is er door iemand iets gepubliceerd, waaruit zou kunnen blijken dat hij althans voor zichzelf eens enkele malen zorgvuldig gecontroleerd heeft, of de werkelijk verkregen opbrengst de geschatte hoeveelheid eenigszins nabij komt.

Zoo zou men kunnen doorgaan, ook op verdere gebieden van den Nederlandschen boschbouw, met het opnoemen van allerlei onmisbare, zelfs nog maar primaire, gegevens, waarvan wij in Nederland niet beschikken, en ten aanzien waarvan blijkbaar het initiatief onder de direct belanghebbenden ontbreekt.

In het Ned. Boschbouwtijschrift van Juni 1928 (bl. 66) heb ik reeds een poging gedaan om tot het bekend maken van dergelijke cijfers op te wekken. Het succes van deze poging was nihil.

Een boschbouwproefstation, indien aanwezig, zou de aangewezen instelling zijn die in deze leemten zou kunnen voorzien. De omvang van de boschbelangen maakt echter voor Nederland een afzonderlijk boschbouwproefstation tot een te groote luxe. De hoogleeraren in de boschbouwwetenschappen te Wageningen kunnen naast de hun opgelegde taak, en de daaraan verbonden onderzoekingen van geringeren omvang, alsmede de velerlei nevenwerkzaamheden

die hun ambt medebrenge, de tijdroovende bovenbedoelde onderzoekingen stellig niet verrichten. Een organisatie als het Staatsboschbeheer komt daarvoor ongetwijfeld ook niet in aanmerking.

Toch moet er een orgaan zijn dat aangewezen is om deze werkzaamheden, naar de uitkomsten waarvan de Nederlandsche boschbouw snakt, te kunnen uitvoeren. Het wil mij voorkomen, dat de voor de hand liggende oplossing om hiertoe te geraken is: de instelling van een afdeeling Onderzoek aan de afdeeling Boschbouw van de Landbouwhoogeschool, als zelfstandige afdeeling, niet onder een van de hoogleeraren, en met onderzoek als uitsluitende taak. Deze afdeeling zou organisch een onderdeel moeten zijn van de afdeeling Boschbouw, ter beschikking van elk van de hoogleeraren om door hen gewenschte onderzoekingen uit te voeren, en zij zou daarnaast uit eigen initiatief eigen onderzoekingen moeten entameeren, alles in de nauwste samenwerking en in voortdurend overleg met de hoogleeraren. Ook met de kringen van de praktijk zou deze afdeeling voortdurend nauwe voeling moeten houden, en voor voorstellen en verzoeken uit die kringen zou zij te allen tijde ten volle moeten openstaan. Eventueel zou deze afdeeling ook de voortzetting van nog loopende onderzoekingen van het voormalige boschbouwproefstation op zich kunnen nemen, voorzoover de betrokken hoogleeraren op het verrichten daarvan geen prijs stellen, of daarvan ontheven wenschen te worden. De leider der afdeeling zou voorloopig slechts behoeven te beschikken over één vaste wetenschappelijke, en één technisch-administratieve hulpkracht. Voorzoover noodig en mogelijk, kan voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden telkenmale gebruik gemaakt worden van tijdelijk daarvoor aan te nemen hulpkrachten, waarvoor gedacht wordt aan pas afgestudeerden, en vaak zelfs aan studenten; dit laatste temeer, omdat de gedachte nauwe samenwerking met de hoogleeraren in dit opzicht wellicht ruimere mogelijkheden kan scheppen, in aansluiting op de studie.

Organisatorisch zou deze afdeeling Onderzoek gezien kunnen worden als de concentratie en het onder afzonderlijke rechtstreeksche leiding brengen van de thans over de drie hoogleeraren verdeelde organisatie voor onderzoek, verbonden aan de afdeeling Boschbouw van de Landbouwhoogeschool, met jaarlijks wisselende leiding, welk hybridisch wezen den naam draagt van Instituut voor boschbouwkundig onderzoek.

14 Januari 1941.